

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра внутрішніх хвороб тварин

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет ветеринарної медицини
назва
“ ___ ” _____ 2026 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ
«ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ ТВАРИН»
(повний термін навчання)**

Галузь знань 21 Ветеринарія

Спеціальність 211 Ветеринарна медицина

Освітня програма «Ветеринарна медицина»

Факультет (ННІ) Ветеринарної медицини

Розробники: Віталій КОСТЕНКО, доцент кафедри внутрішніх хвороб тварин,

Андрій РОЗУМНЮК, доцент кафедри внутрішніх хвороб тварин

(посада, науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2026

Вступ

Робоча програма складена для проходження навчальної практики з дисципліни "Внутрішні хвороби тварин" студентами ОС «Магістр» факультету ветеринарної медицини НУБіП України з повним терміном навчання (6 років).

Внутрішні хвороби тварин – одна із профілюючих клінічних дисциплін, за якою студенти вивчають причини виникнення, механізми розвитку, перебіг, методи розпізнавання, лікування та профілактики хвороб внутрішніх органів неінфекційної природи. Ця дисципліна допомагає студентам не тільки оволодіти знаннями з найбільш масових і розповсюджених внутрішніх хвороб, але і формувати клінічне мислення. Методи і прийоми, які застосовуються при вивченні внутрішніх хвороб тварин широко використовуються і при опануванні суміжних спеціальних дисциплін: хірургії, епізоотології, паразитології.

1. Мета і завдання практики

Мета. Закріплення студентами теоретичних знань та оволодіння практичними навичками постановки діагнозу, проведення лікування та профілактики внутрішніх хвороб тварин.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 3. Знання та розуміння предметної галузі та професії. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

ЗК 13. Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів не доброчесності.

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

СК 1. Здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів – ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних.

СК 2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні пристрої, прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.

СК 3. Здатність дотримуватися правил охорони праці, асептики та антисептики під час фахової діяльності.

СК 4. Здатність проводити клінічні дослідження з метою формулювання висновків щодо стану тварин чи встановлення діагнозу.

СК 6. Здатність здійснювати відбір, пакування, фіксування і пересилання проб біологічного матеріалу для лабораторних досліджень.

СК 7. Здатність організувати і проводити лабораторні та спеціальні діагностичні дослідження й аналізувати їх результати.

СК 18. Здатність використовувати спеціалізовані програмні засоби для виконання професійних завдань.

Компетенції Першого дня:

Демонструвати розуміння етичних та правових рамок, в яких має працювати лікар ветеринарної медицини, включаючи професійні аспекти, аспекти, що пов'язані з благополуччям тварин, власників тварин, громадським здоров'ям, суспільні та екологічні аспекти, пов'язані з професійною діяльністю.

Сприяти та контролювати збереження здоров'я та безпеки себе, пацієнтів, власників тварин, колег та навколишнього середовища під час здійснення професійної діяльності; демонструвати знання про принципи забезпечення якості; застосовувати принципи управління ризиками на практиці.

Належно оформляти клінічну документацію та документи для власників тварин, а також, за необхідності, звіти про клінічні випадки у формі, задовільній для відповідної аудиторії.

Ефективно працювати в складі поліпрофільної команди під час надання ветеринарних послуг та визнавати внесок усіх членів команди.

Вміти критично мислити, здійснювати перегляд та оцінку літератури та презентацій.

Розуміти та застосовувати принципи концепції Єдиного здоров'я для забезпечення належної клінічної практики у ветеринарії, а також науково обґрунтованої та доказової ветеринарної медицини.

Демонструвати здатність критично аналізувати докази, справлятися з неповною інформацією, вирішувати непередбачувані ситуації та адаптувати знання, вміння і практичні навички до різних виробничих ситуацій.

Отримувати точну та об'єктивну історію окремої тварини або групи тварин, а також їх утримання та стану навколишнього середовища.

Розробляти відповідні плани лікування пацієнтів та проводити лікування в інтересах кожної тварини під опікою, використовуючи доступні ресурси, а також надавати відповідні власні міркування щодо охорони здоров'я тварини та людини та навколишнього середовища.

Надавати невідкладну і першу медичну допомогу тваринам поширених видів. Розставляти пріоритети та розподіляти ресурси відповідно до кожної конкретної ситуації.

Використовувати базове діагностичне обладнання та ефективно проводити обстеження тварин відповідно до конкретного випадку, згідно з належною практикою охорони здоров'я та біобезпеки і чинними нормативними документами. Розуміти внесок цифрових інструментів та штучного інтелекту у теорію і практику ветеринарної медицини.

Правильно і відповідально призначати пацієнтам ліки та видавати їх відповідно до Законодавства та останніх настанов.

Консультувати населення та впроваджувати програми профілактики та ліквідації хвороб відповідно до захворювання та виду тварин, прийнятих стандартів здоров'я тварин, їх добробуту, громадського здоров'я та охорони навколишнього середовища.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

ПРН 4. Збирати анамнестичні дані під час реєстрації та обстеження тварин, приймати рішення щодо вибору ефективних методів діагностики, лікування та профілактики хвороб тварин.

ПРН 7. Формулювати висновки щодо ефективності обраних методів і засобів утримання, годівлі та лікування тварин, профілактики заразних і незаразних хвороб, а також виробничих і технологічних процесів на підприємствах з утримання, розведення чи експлуатації тварин різних класів і видів.

ПРН 20. Володіти спеціалізованими програмними засобами для виконання професійних завдань.

2. Бази практики

Навчальна практика з дисципліни "Внутрішні хвороби тварин" проводиться під керівництвом викладачів кафедри терапії і клінічної діагностики у навчально-дослідних господарствах ВП НУБіП України (Великоснітинське, Агрономічна дослідна станція, Ворзель), на іподромі, агрофірмі "Пуща-Водиця", в навчальних лабораторіях кафедри внутрішніх хвороб тварин та кафедри конярства, господарствах різних форм власності, якщо вони здатні забезпечити умови практики, які вписані в цій програмі.

3. Організація проведення практики

Навчальна практика з дисципліни «Внутрішні хвороби тварин» погоджується з навчальним планом вищого навчального закладу і проводиться у відповідності з Положенням про навчальну практику студентів вищих навчальних закладів України, що передбачають підготовку молодшого лікаря ветеринарної медицини для виробничо-технологічної, організаційно-управлінської, лікувально-профілактичної і дослідницької діяльності з метою попередження і лікування хвороб тварин, охорони населення від хвороб, загальних для людини і тварини, виробництва доброякісних у ветеринарно-санітарному відношенні продуктів і сировини тваринництва.

Організацію практики здійснюють викладачі кафедри (по два викладачі на групу). Основною формою організації праці студентів є бригадна. В залежності від виробничих можливостей створюються бригади студентів у кількості 3–7 осіб та призначаються бригадири із найбільш підготовлених студентів. Перед початком практики викладач проводить загальний інструктаж групі студентів з техніки безпеки при дослідженні і наданні допомоги тваринам, дає завдання групі на кожний день. Під час практики

викладач консультує студентів та бригадирів, які в свою чергу консультують членів бригади. Через бригадирів викладач здійснює контроль виконання завдань практики.

Виконання програми навчальної практики проводиться шляхом безпосередньої участі у виробничих процесах, вивчення обліково-звітної документації та інших документів.

4. Зміст практики

Програма практики розрахована на 5 діб (25 год.)

Перша доба – заїзд на базу практики, поселення, ознайомлення з умовами проживання розпорядком дня, проходження інструктажу з охорони праці та особистої гігієни під час роботи з тваринами, при перебуванні на території ферми, в тваринницьких приміщеннях.

Проведення диспансерного обстеження господарства (аналіз кормової бази, стан приміщень, умови годівлі та напування, наявність моціону) з обов'язковим складанням акту обстеження, диспансерне обстеження поголів'я тварин (клінічний огляд всього поголів'я). Вивчення досвіду лікування тварин в господарстві. Курація хворої тварини.

Друга доба – Повний клінічний огляд контрольних груп тварин за методикою проф. М.О. Судакова та відбір проб сечі, молока для експрес-досліджень (10% поголів'я) тварин. Відпрацювання деяких методів терапевтичної техніки (металоіндикація передшлунків у жуйних, промивання шлунку у моногастричних тварин, техніка новокаїнових блокад, аутогемотерапія, парентеральні методи введення лікарських засобів тощо). Вивчення досвіду лікування тварин в господарстві. Курація хворої тварини.

Третя доба – Продовження клінічного огляду контрольних груп тварин за методикою проф. М.О. Судакова та відбір проб сечі, молока для експрес-досліджень (10% поголів'я) тварин. Продовження деяких методів терапевтичної техніки (металоіндикація передшлунків у жуйних, промивання шлунку у моногастричних тварин, техніка новокаїнових блокад, аутогемотерапія, парентеральні методи введення лікарських засобів тощо). Вивчення досвіду лікування тварин в господарстві. Курація хворої тварини.

Четверта доба – Відбір проб крові для морфологічних та біохімічних досліджень від тварин контрольних груп. Вивчення досвіду лікування тварин в господарстві. Курація хворої тварини.

*П'ята доба** – (навчальна лабораторія кафедри). Проведення морфологічних та біохімічних досліджень проб крові від тварин контрольних груп. Статистична обробка результатів. Складання акту диспансерного обстеження, з наданням рекомендацій, щодо лікування та профілактики внутрішніх хвороб тварин. Задача інформаційних листів та ординаторської історії хвороби, повернення інструментів та матеріалів на кафедру

Примітка. * – у випадку належної матеріально-технічної бази практики для виконання лабораторних досліджень проб крові студенти залишаються в господарстві і не виїжджають до навчальної лабораторії кафедри.

4.1. Індивідуальні завдання

Під час проходження навчальної практики студент зобов'язаний:

- брати участь у диспансерному обстеженні господарства;
- вивчити синдроматику хвороб в господарстві;
- вивчити досвід лікування тварин в господарстві;
- провести курацію хворої тварини;
- написати ординаторську історію хвороби, номер якої відповідає порядковому номеру в журналі реєстрації хворих тварин господарства;
- у кінці практики скласти звіт у вигляді інформаційного листа, в якому зробити аналіз всієї роботи, що виконана студентом (зразок подано в кінці робочої програми);
- при поверненні з практики на кафедру студенту необхідно здати інформаційний лист, здати і захистити ординаторську історію хвороби.

Індивідуальні завдання з науково-дослідної роботи студенти (за необхідності) виконують з тематики наукових досліджень кафедри.

4.1. Студенти повинні знати:

1. Методику проведення диспансеризації тварин.
2. Методи діагностики, терапії та профілактики найбільш розповсюджених внутрішніх хвороб тварин.
3. Особливості діагностики, терапії та профілактики внутрішніх хвороб новонароджених тварин.

4.2. Студенти повинні уміти:

1. Дотримуватись техніки безпеки при клінічних дослідженнях, лікуванні тварин та проведенні заходів профілактики захворювань.
2. Фіксувати тварин різних видів і вікових груп.
3. Застосувати основні загальні методи клінічного дослідження тварин (огляд, пальпацію, перкусію, аускультацию, термометрію).
4. Взяти кров для лабораторних досліджень.
5. Взяти сечу для лабораторних досліджень.
6. Взяти молозиво і молоко для лабораторних досліджень.
7. Взяти вміст рубця для лабораторних досліджень.
8. Взяти вміст шлунка для лабораторних досліджень.
9. Взяти ексудат і трансудат для лабораторних досліджень.
10. Проводити клінічні дослідження та аналізувати отримані результати з використанням методів статистичної обробки та комп'ютерних програм.
11. Вводити лікарські засоби через рот, підшкірно, внутрішньом'язево, внутрішньовенно, внутрішньотрахеально, інтраперитонеально, інтраплеврально, внутрішньокістково, в пряму кишку, внутрішньоаортально та ін.
12. Вводити магнітні зонди в передшлунки великої рогатої худоби.
13. Проводити курацію тварин та вести клінічну документацію.
14. Складати план профілактичних заходів за результатами клінічних і

лабораторних досліджень тварин при диспансерному їх обстеженні.

15. Оформляти ординаторську історію хвороби.

4.2 Методичні рекомендації

Для оформлення звіту про навчальну практику і **ординаторської історії хвороби** кафедра забезпечує студентів необхідними методичними матеріалами.

4.3. Матеріально-технічне забезпечення

Під час виконання завдань виробничої практики студенти використовують матеріально-технічне оснащення кафедри і бази практики.

4.4. Навчально-методичне забезпечення

Під час виконання індивідуальних завдань студент може використовувати наступні навчально-методичні матеріали кафедри.

1. Рання діагностика, терапія і профілактика патології обміну речовин у великої рогатої худоби / В. Ю. Чумаченко та ін. Київ : 1999. 18 с.
2. Ендоскопія органів системи травлення у свійських тварин. Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Костенко В.М., Грушанська Н.Г., Омельчун С.І. К., «ЦП «Компринт», 2020. 19 с.
3. Зміни показників крові тварин за патології. Цвіліховський М.І., Якимчук О.М., Маринюк М.О., Якимчук І.М. К., «ЦП «Компринт», 2022. 49 с.
4. Методичні вказівки до практичних занять “Мікроскопічні дослідження осадів сечі сільськогосподарських тварин” (для студентів вищих навчальних закладів аграрного профілю) / М. І. Цвіліховський та ін. Київ: ВЦ НАУ, 2000. 37 с.
5. Діагностика пороків серця : методичні вказівки / М. І. Цвіліховський та ін. Київ : Вид. центр НАУ, 2004. 36 с.
6. Диференціальна діагностика, лікування та профілактика хвороб органів дихання у тварин : методичні вказівки / М. І. Цвіліховський, О.І. Павленко, В.Я. Колесник, С.П. Долецький. Київ : Вид. центр НАУ, 2005. 54 с.
7. Методологічна оцінка клінічних та імунологічних досліджень у діагностиці, лікуванні і профілактиці хвороб імунної системи : методичні вказівки / М. І. Цвіліховський та ін. Київ : Вид. центр НАУ, 2005. 34 с.
8. Ендоскопія шлунково-кишкового тракту у собак і котів : методичні вказівки / М. І. Цвіліховський та ін. Київ : Вид. центр НАУ, 2005. 20 с.
9. Методологічна оцінка клінічних і гематологічних показників в діагностиці, лікуванні та профілактиці анемії у тварин : методичні вказівки / М. І. Цвіліховський та ін. Київ : Вид. центр НАУ, 2005. 38 с.
10. Special Animal Examination : методичні вказівки / М. І. Tsvilikhovsiy and other. Київ : Вид. центр НАУ, 2006. 38 с.

5. Форми і методи контролю

Керівництво практикою здійснюють викладачі кафедри (по два викладачі на групу). Основною формою організації праці студентів є бригадна. Залежно від виробничих можливостей створюються бригади студентів у кількості 3-7 осіб та призначаються бригадири із найбільш підготовлених студентів. Перед початком практики викладач проводить загальний інструктаж групі студентів з техніки безпеки при дослідженні і наданні допомоги тваринам, дає завдання групі на кожний день. Під час практики викладач консулює студентів та бригадирів, які в свою чергу консулюють членів бригади. Через бригадирів викладач здійснює контроль виконання завдань практики.

- По завершенні практики викладач приймає звіт від усіх бригад.
- В організації та керівництві практикою беруть також участь спеціалісти ветеринарної медицини господарства.
- Студенти забезпечуються необхідними методичними посібниками.
- Індивідуальні завдання з науково-дослідної роботи студенти виконують з тематики наукових досліджень кафедри.

6. Вимоги до звіту

По закінченню практики згідно календарного плану, студенти подають викладачам інформаційний лист про виконання завдань, одержаних під час практики та оформлену ординаторську історію хворобу тварин.

7. Підведення підсумків практики

Підведення підсумків практики проводиться згідно графіку навчального процесу відповідно наказу по деканату ФВМ НУБіП України

Інформаційний лист

про виконання завдань у період навчальної практики з
дисципліни «Внутрішні хвороби тварин»
студента ОС «Магістр» _____ курсу _____ групи
факультету ветеринарної медицини НУБіП України

Місце практики _____

Термін _____

практики _____

Результати практики

№ п/п	Назва робіт	Кількість
1	Виконав наступні завдання	
	а)	
	б)	
	в)	
	і т.д.	
2	Набув навиків	
	а)	
	б)	
	в)	
	і т.д.	
3	Виконав науково-дослідну роботу з теми:	
	1	

Оцінка практики _____

Керівник практики _____